



მეცტრნი



სუოკველ-კვირბო ლიტერატურული და მსტკობითი კაზეთი.

23 მარტს

გამოიცემა

№ 12

კვირამკით

1886 წელსა.

ყასი „თეატრა“-ს წლით სეთი (5) მსეთი, ხასკვარ წლით სამი (3) მსეთი, სხვას ვადით სედის მო-
წერას არ მიიღებს. წაღვე სომერი „თეატრა“-ს ლიწს სამი შასურა. სედის მოწერას მიიღებს: თბილისში
„თეატრა“-ს რედაქციაში და ქუთაისში შმ. ჭილაძეების წიგნის მდარსიაში. გარეშე მწსხოვრებთათვის ჯდრეს:
Тифлисъ. Въ редакцію „Театръ“.



მართული წარმოდგენები მეთვრამეტე საუკუნეში *)

II

ჩვენ წინა წერილის ბოლოს დავპირდით მკითხველს, რომ შემდეგ წერილში 1800 წლის დროის პიესებზე უნდა განვეცხადებოთ, მაგრამ აქ ისევ წარსული საუკუნის ამბებსა და ცნობებს მიუბრუნდით და შემდეგ წერილში კი ზემო აღნიშნულთ პიესებზე და ამბებზე ვილაპარაკებთ.

ზანსვენებულს სოფრონ მესხიეცს, მეტეხის დეკანოზს და განსვენებულს ტარასი არხიმანდრიტს უამბნიათ ამ საგანზე, მაგრამ რაც ამათ უამბნიათ, თეატრის შესახებ, ისიც მხოლოდ გაგონილი თავიანთი გვარის კაცისაგან, თელავის სასულიერო სემინარიის რექტორის დავით ტუკიასაგან (მესხიეცისაგან), რომელიც ყოფილა მომსწრე იმ დროებისა, და მიანაწილეობის მიმდებარეობაში და თელავში წარმოდგენების გამართვაში.

დავით რექტორი 1793 წელს დაესწრო შემთხვევით თბილისს, სადაც მას უნდა წარმოედგინა მთელი ძახეთის ეტნოგრაფიული აღწერა და აგრეთვე თავადთა და აზნაურთა გლეხების კამერალიური აღწერა.

*) დასაწყისი იხილეთ „თეატრი“ № 1. 1885 წ.

რა. ეს აღწერა საქართველოს რუსეთთან შეერთების შესახებ უნდა წარედგინათ რუსეთისათვის.

დღევანდლამდის, როგორც ჩვენს სალიტერატურო ისტორიაში, აგრეთვე სამოქალაქოშიაც ისე იხსენიებენ და ისეც რჩება, რომ ვითომც ქართველებმა 1849 წლამდის თეატრალური საქმებისა არაფერი იცოდნენო, არც კომედიები ჰქონდათ და არც რამ სხვებიო, მაგრამ როდესაც განსვენებული თ. ბიორგი მრისთავი გამოვიდა ქართულ თეატრის სამართველად თ. შორონცოვის ქამს, მაშინ კი ყურადღება მიაკციეს ამ საქმეს და თ. შორონცოვის შემწეობით და ზოგიერთი მაშინდელი ქართველი ახალგაზდა პირების დახმარებით, დაიწყეს პიესების წერა და წარმოდგენების გამართვაო 1849 წლიდან 1854 წლამდისაო.

პირველი ქართული წარმოდგენა საქართველოში მეფე ირაკლის ქამს გაუმართავთ ჯერ მესხიანთ სახლში, შემდეგ მრბელიანთსა და ბოლოს მელიქიანთსა. ეს ხშირად უამბნია განსვენებულს მღვდელს იოსებ მეშიშ-დარდიმანდსა, რომელიც იყო კარის მღვდელი სარდალი იოვანე მრბელიანისა და მონაწილეების მიმღები ამ თეატრალურს საქმეში.

ამაზე ხშირად ჰქონდა საუბარი აგრეთვე თ. ალექსანდრე მრბელიანსაც, რომელიც ერთს თავის წერილში იხსენიებს, რომ მეფის ირაკლის ქამს თბილისსა და თელავში ქართული წარმოდგენები იმართებოდა ხოლმეო; ვარდა იმ ცნობებისა, რაც მის

წერილია დაბეჭდილი, მას ჰქონია კიდევ სხვა სტატია, რომელიც 1859 წ. პიატიგორსკიდან გამოუგზავნა „სისკრის“ რედაქციაში, მაგრამ წერილი გზაში დაკარგულა და დარჩენილა დაუბეჭდავი. მსეც რომ არ იყოს ხშირად ჰქონიათ ხოლმე სჯა 1830 წ. თ. აღექსანდრე შავჭავჭავაძეს, ნიკოლოზ ბარათაშვილს, ტარასი არხიმანდრიტს, სოფრონ მეტეხის მღვდელს მესხივესა, რომელიც ისეთი მოყვარე ყოფილა თეატრის საქმეებისა, რომ მღვდელს პიესებიც უწერია; სხვათა მრავალთა მის თხზულებათა გარდა მას დაუწერია ერთი ტრაგედია „შვარ ყვარე ათაბაგი“ 1843 წ.

მს „შვარ-ყვარე ათაბაგი“ მან გადასცა თ. ბ. პრისტავს და მიანდო მას, რომ თავის სახელით დაებეჭდა ჟურნალს «სისკარში». 1853 წლის ნომერში უკვე დაიბეჭდა კიდევ.

1790 წლებში საქართველოში წარმოდგენები ყოფილა ხოლმე; ვისის მეცადინეობით და ან ვის წარმოდგინებია, ეს ზოგი ზეპირი სიტყვებით შემიტყვიდა, ზოგიც სხვა-და-სხვა წერილებიდან, ზოგიერთი მაშინდელი პიესებიც დღეს ხელში მაქვს.

წარსულს საუკუნეში საქართველო რუსეთ დაუახლოვდა და ხშირად მისელა-მოსელა ჰქონდათ.

მეფის ირაკლის ქაშს საქართველოდამ რუსეთში გაემგზავრენ რამდენიმე ახალგაზდა პირები, რომლებს რიცხვში ერიყნენ ლავით ბატონიშვილი, თურქისტანისშვილი, ლავით ავალოვი, ამათ რიცხვში ყოფილა აგრეთვე სარდალი იოვანე ორბელიანი და სხვა მრავალი,—გაიგზავნენ აქედან სასწავლებლად და იქ სწავლის ქაშს სამშობლო ლიტერატურისათვისაც ზრუნავდენ და სწერდენ ქართულათ; სხვათა შორის ლავით ბატონის შვილმა რუსეთში დასწერა ქართული გრამატიკა და იოვანე ორბელიანმა სთარგმნა მითოლოლია. ესენი სწავლის შემდეგ ჩამოვიდენ საქართველოში და დაიწყეს აქ სამშობლო ქვეყნისა და ხალხისთვის მეცადინეობა; ბევრი რამ სურდათ, რომ შემოეტანათ აქ განათლების სახსართა, თუ სკოლების გამართვით, თუ ეპრობით და სხვ. სხვათა შორის, ამათვე მოუწადინებიათ წარმოდგენების გამართვა და პიესების თარგმნა.

1791 წ. ავალოვი შესდგომია კომედიების წერას და დაუწერია ერთი დრამა სახელათ «მეფე თეიმურაზი» და მეორეც რუსულიდამ უთარგმნია „რქის მატარებელი“ რომელიც 1791 წელსვე წარმოდგენიათ სამჯერ. შემდეგ წლებში უთარგმნია კიდევ შემდეგი პიესები: „ლენა რაყიფის ქალისა“, სამ მოქმედებიანი კომედია, რომელიც 1792 წ. წარმოდგენიათ, სამ მოქმედებიანი კომედია, «სახუბარი» რომელიც აგრეთვე წარმოდგენიათ. ამავე დროს თ.

ავალოვს დაუწერია ჩვენი ხალხის ცხოვრებაში მოქმედებიანი კამედია «ძირი და უხვი» რომელიც გამოხატულია ძუნწისა და უხვის საუბარი და მეტისმეტი მშვენიერებაც არის; შემდეგ უთარგმნია კიდევ ორ მოქმედებიანი კამედია „შნობა მკედართან“. პველა ამ პიესებს «ძუნწი და უხვი» გარდამეტებით სჯობია და საინტერესოც არის: ამაში მდიდარსა და გლახას ასაუბრებს და უხატავს ხალხს—თუ როგო იყო მაშინ ჩვენში გლეხი ხალხი თავადებისაგან დევნილი და დატანჯული. ამ წარმოდგენებს დიდი შთაბეჭდილება მოუხდენია ხალხზე ისე, რომ დაუწყვიათ თხოვნა, რომ კიდევ „სახის-მეტყველეთო“, და შემდეგ ბევრჯერაც წარმოუდგენიათ.

წარმოდგენებში მიუღია მონაწილეობა შემდეგ პირთა: ლავით ბატონიშვილს, ავალოვს, თამაზ მდრონიკაშვილს, ბიორგი მეფის შვილებს და ირაკლი ბატონიშვილის ქალებსა და ავალოვებისასა. მს გვარები მე ამოვიკითხე ერთ ზემო მოხსენებულ პიესის მოქმედ პირებთ რიცხვში.

(შემდეგი იქნება)

ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა

И безъ умолка говарятъ,
Говаряъ, говарятъ!..

Ф. Бергъ.

თუმცა «წყალ წაღებული ამბების ავტორებმა» კან. 000 მუხ. ძალით კრიტიკიული სტატიების წერა ავტიგრძალეს, მაგრამ რუსებისა არ იყოს: «Соловей лаетъ, вѣтеръ несетъ» ყურადღებას ვინ მიაქცევს იმათ აბდა-უბდა ბოდვას. მს ავტორები ისეთის მიმართულებისანი არიან, რომ საითაც ქარი დაუბერავს იქით მხარეზედ მოექცევიან. იმათთვის საზოგადო საქმეს კი არ აქვს მნიშვნელობა და ის კი არ აყიყინებს აგრე გამბედავად, არამედ აზნაურული ძირ განეული ჯიბე, რომელშიაც აქამომდის თავგებს ფერხული ებათ, მხოლოდ დღეს კი ხაფანგი დაუგეს და თავგები ქურდულათ შეპარვას ველარ ბედავენ... სად იყენენ აქამდისინ?—რას აკეთებდენ?—რომელს ბნელეთის ქვეყანაში თამაშობდენ ჩირიკაობასა?—რამ ამოადგმევიანთ დღემდის დამუნჯებული ენა?—მისი ფეხის ხმას აპყენენ?—მაგრამ მახლას!.. ნათქვამია: „ქრთამი ჯოჯოხეთს ანათებსო“. გასამტყუნარნი არ არიან!.. მოკლეთ რომ ვსთქვათ,—«ივერიის» თანამშრომლები, სწორედ გაბერილს ტიკს მომაგონებენ, რომელსაც (ტიკს) როდესაც მესტიერე ხელს მოუტყერს ძალუნებლიეთ სტვირი ხმას ამოიღებს ხოლმე. ზედ მი-

წევნით შემძლიან ვსტევა: «მეატრის» რედაქციას იმოდენი უძღვება, რომ ჰქონდეს, რომ ორჯელ მეტი ფასი მისცეს, რასაც «ივერია» აძლევს, დარწმუნებული ვარ რომ მეორეს დღესვე გინებთა და ლანძღვით მოსთხრიდენ, როგორც ილ. ხონელი, აგრეთვე გამოჩინებული კრიტიკოსთა კრიტიკოსი ი. ალექსანდრიძე იმავე „ივერიას“... მაგრამ გასამტყუნარნიც არ არიან მეთქი. შევეყნიერება ვგრე მიმდინარეობს და ვგენიც სხვის ფხვის ხმას ასდევნ, ჰბაძვენ...

საკურველი უბედურობა აწია „ჯანყმა და ბურუსმა“. ეს „ჯანყი და ბურუსი“ საბრალო ილ. ხონელს იდეი ჭიქსად გადაექცა, მაგრამ ამ ორს «წყალწაღებული ამბების ავტორებზედ» მერე ვრცლად მოვილაპარაკებთ. ჯერ ხანობით კი გული ინავარდონ... მხლა კი ორის მჭერ-მეტყველი პედაგოგის თხზულებებს მივმართოთ, თუ ჰკუას ძალას როგორ ატანენ, როგორც პირველი, აგრეთვე მეორე.

ბი ბ. ანდრია ლულაძე რა გამჭირახობას იჩენს „ივერიის“ ფურცლებზედ: „ჩვენ რომ ჩვენ(ს) ცხოვრებას ახლო და თვალ მოუხრიდლოთ დავაკვირდეთ, გულ ახსნით უნდა ვაღვიაროთ, რომ ბევრს უიმედობას წავატყდებით(?); მაგრამ ყველა ამასთან ამ დაკვირვებებში ის დარწმუნებაც გეძლევს ადამიანს, რომ შესაძლოა შევეთდეს, გაუმჯობესდეს ჩვენი ცხოვრება, თუ რომ შეიცვალა ზოგიერთი ზნე, ჩვეულება, ჰკუაგონების განმავითარებელი მდგომარეობა“... მეტი რაღა დაგრჩენია, დალოცვილო?!.. „ბქედგან შემდეგი დასკვნა შეგვიძლიან გამოვიყვანოთ: ა) ეოგვადივე ჩვენა მოქმედება შედეგია რამეღამე მოსესების ზედგაღენისა“. ეს დასკვნა სრულიად იქიდგან არ გამოსკვივის, რასაც აქამდინ ბ. ანდრია ლულაძე ორს კალონაში მოაჯაგლაგებდა, და მეორე რომ ეს მარტივი ჰეშმარტება ბ. ანდრია ლულაძეს ტყუილად მიუსაკუთრებია თავის გონების გამჭირახობისთვის, რადგანაც ვე აფორიზმი ხალხისაგან უკვე თქმულია: «Нѣтъ дѣйствія безъ причины». „არ უნდა დავიფიყოთ, რომ კერძოთ, პირადათ ადამიანი მის ვითარების შესატყობათ არასოდეს არ უნდა ავილოთ“.

ძალიან შემცდარი ბრძანდებით! — „ადამიანის ვითარების შესატყობათ“ უთუოთ და აუცილებლად კერძოთ უნდა ავილოთ!..

«როცა ჩვენ მის (ადამიანის) ინდივიდუალურ, პირად თვისებებს თვალთ ვამორებთ, ამით მის შემთხვევით შენაძენ თვისებათაც ვსპობთ; მაშინ მისი ინდივიდუალური, განსაკუთრებული ცული თვისებანიც (რომელიც ცოტათ ან სულ არ მოქმედობენ საზოგადოებაზედ) თავის თავად იკარგებიან, სტოვებენ პატრონსა»...

ბი თუ გნებავთ ნამდვილი მსჯელობის, ვსტევა ვგ არის! «ადამიანის ცუდს თვისებებს თვალთ მოაშორეო და ვე თვისებები დაიკარგებიანო» (???!!) «О диво-дивное, о чудо-чудное!» ამბობს ჰამლეტი...

«შიმისოთ გამოამკვლეველი მთლად დაიბნევა, გზას ველარ გაიგნობს ინდივიდუალურის ხასიათების გარჩევაში».

მართალს ბრძანებთ. აშკარად გეტყობათ «მთლად დაბნევა».

«რისაც თქმა გვინდოდა, აბოლოვებს ავტორი, ეს არის, ვსტევით, რადგან საჭიროდ ვსტანით ამის თქმა და არა მგონია ამით რამე დაშავდეს».. ტყუილათ გგონიათ მაგრე, მაგრამ ჩაცკისა არ იყო:»

«Блаженъ кто въруеть, Тепло ему на свѣтѣ!»..

„რისაც თქმა გვინდოდა, ეს არის, ვსტევით“, ბ. ანდრია ლულაძეზედ, მაგრამ გვიკვირს როგორ იკადრა «ივერიამ» ჯანყითა და ბურუსით მოსილი «მსჯელობის ბუქნა»!!!..

„მეორე მარგალიტი“ როგორც ბ. ი. ალექსანდრიძემ განმარტა „ივერიაში“ ბ. ალ. მირიანაშვილი გახლავთ, რომელმაც ამ მოკლე ხანებში პატარა წიგნაკი გამოსცა, როგორც თვითონაც უწოდებია: „პატარა მოამბე“, ბავშვებისათვის თხ. ალ. მირიანაშვილისა.

მ, ლმერთო, მე მაკვირვებენ ეს ჩვენი ბრძენი პედაგოგები; ნუ თუ იმიტომ ადგენენ წიგნებს, რომ თავზედ თავიანთ გვარი გამოაცხადონ?—რა არის ეს წიგნი, ვისთვის არის დაწერილი, ან შიგ რა სწერია? ბი პატარა მკითხველებო, რომ ეს ცილის წამებათ არ ჩამომართოთ თვითთულოთ ყველა სტატეები გამოვიწეროთ და გავარჩიოთ, აბა მაშინ დარწმუნდებით, რომ ჩვენ მართალს მოგახსენებთ, რომლის უარის ყოფა არას გზით არ შეგეძლებათ. მაგალითათ ავილოთ პირველი სტატია:

«ჰკვიანი ლაღო. „ირბინა პატარა ლაღომ ეზოში და ერთ ხეზედ ჯგუფათ მსდომიარე ჩიტები დაინახა. ბამოარბენინა შინიღამ ფარდაგი; ფრთხილად ხესთან მიიპარა, გაშალა ქვეშ ფარდაგი და შკაქნია(??). მგონა ასე ჩიტებს დავიჭერო». რა უნდოდა ამითი ეთქვა ნორჩი ყმაწვილებისათვის ბ. ალ. მირიანაშვილს, ან კიდევ რომელი ლექსიკონიღან ამოუწერია სიტყვა, „შეაქნია“?—რომელ პედაგოგიურს ღირსებასა ხედავს ამ სტატიაში?—სურათს?—სიტყვების და წინადადების წყობილებას?—ჩვენ ჯერ მხოლოდ ამას ვიტყვით ამ ჰკუის გამჭირახობაზედ: «ვინც რომ

ამას გამოიცინობს ერთი გულა ხიზილალა. შემდეგ ნომერში ვრცლად მოვილაპარაკებთ ამ პატარა წიგნაკზელ...

ი. ვაგოთელი.

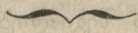
(შემდეგი იქნება)



ს ი მ ლ მ რ ა

თქვენი ჭირბიე, ზოი მთებო,
ქედწვდილებო შეცადა,
რამ გაგანინათ ნეტარა
ჩემ ფერის ვაცის ბუდადა?
ხან ვი რა დაითფენებით,
ხან დაგედებთ ნისლით....
თქვენ რაღა გხედავთ ტივლებო
მუხავს გიყრით, გული ღონობს,
თქვენ ფერად სიამაყეს
გატარებული გონობსა.
მაშინ ვი უფრო მიყვარსართ
რაღა ჩამოგდისთ ღვაწია
ქოთობით, ვაი-ვაგვანით
ისმის ბუნების წარია;
ნადირნი დაღაღულები
კედის თავებზედა სსდებინ,
თავ-თავქვე ჩამომტყვრლები
აქა-იქ ისელებინ
და კინჭურსებში ვაყების
ოთუნნი ლუჭ-ლუჭად ტყვრებინ.

ვაჟა-ფშაველა.



(№-ს)

როს სსივი მზისა უგანასკნელი
ჭქრება და ფრთოსანს მიეძინება,
და ნისლ-ღრუბელით ღამისა ბნელი
სოფელ-ქვეყანას თავს ეფინება,—
მაშინ მე, ქვეყნად სულით მაშვრალი,
შენსკენა კვზავნი გონებას სხუელს,
და შენს საფერსეს ცრემლებ-გამშრალი
გემობ ჩემს ვახენის დღეს და ბედს წვეულს!—

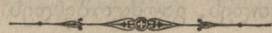
შენ ჩემო, ჩემი სულის გოდება

ცრემლს აფრქვევინებს მოსას და კლდე
და თვით შეცასაც შეეცოდება
ეს ჩემი მწარე გლოვა და ვენება.
მე გულს მიმწარებს და სულს მასეებს
წარსული ფიქრი და მოგონება,
და განვლილ წამებს რომ გაისხენებს,
ჭქენის და ჭქენის ჩემი გონება!

უშენოთ, ბედი ისევე მმუნრავს,
ვით ზღვამ მძფოთარემ შექმნრეს გემი.
და ძველ სომელდის ნაშთ-ნანგრევსა ჭკვს
უშენოთ, მნათო სიცოცხლე ჩემი.....

მაგრამ, რაც უნდა მემობდეს მე სვედრი
და გინდ ცნობრებას საფლავში ვიწყო,
ძინც ამას გთხოვ და ამას ვკედრი:
არ დამივიწყო, არ დამივიწყო!..

და როს მზის სსივი უგანასკნელი
მიჭქრეს და ფრთოსანს მუის მიეძინოს,
და ღრუბლიანი ღამისა ბნელი
სოფელ-ქვეყანას ვარს-მოციფინოს,—
მაშინ ჩვეულებრ განმარტლებით
განვედი იმ ჩვენს საფარულ სკრსედ.
და ჩემ ნაიწად, შენც სსსოებით,
გულის ვვაილო, იფიქრე ჩემსედ!..



გ ე რ გ ე ს № 2.

ეოკელ დდიური საზოლიტიკო და სალიტერატურო
გაზეთი

ფ ა ს ი:

მრგვალის (ესე იგი მთელის
წლით — — — 10 მან.
ნასვეარის წლით — 7 მან.
გარდა ამისა, ეოკელმა ვაზე-
თის დამკვეთელმა ეოკელ თვე
უნდა შეიძოტანოს რედაქცია-
ში მოღვაწეთა, ტვირთ მიი-
მეთა და მამკრალთა სსსრ-
გებლოთ: სამი თუნგი ღვინო,
(აუცილებლად კურდღელფოვის
მარანში ნასყიდი), ერთი ინ-
დოური, ორი ქათამი, ერთი
გოჭი, ცხრა შოთი და ცხრა
ნახუჭი.

დაბუჭდილი სტატკების ავ-
ტორნი ვალდებულნი არიან
ეოკელთვის მუჭლისი ვადან-
ხადონ „ეოკელის“ რე-
დაქციას, არამც თუ რაიმე
სასყიდელი მოსთხოვონ შრ-
მისთვის, ვინაიღვან შრამა
უსასყიდლო და უნგარო, რ-
გორც ამობს პ. უმიკაშვი-
ლი, არს სამთელ-საგქელი,
რომელიც საიქიოს წინ დავს-
დება.

თბილისი 23 მარტს.

პაი მთქმელს, ვაი ვამგონე უნდოა, ნათქვამია.
მამის ჩემის საფლავსა ვფიცავ, ჩვენზედ უკეთესი მთქმე-

ლი არ შეიძლება! ისეთი ქაზრაკი სიტყვა ვიცი, ისეთ ხრიკებს გამოვაბამ, რომ ვერც ერთი ძველი დროის „პოლიანი“ არ შემედრება. რასაც ეძებდე ჰპოვებდეთ, წმინდა სახარება ბრძანებს, — და, ღვთის წინაშე, პაპულეებიც ისეთები შეეყარე, რომ (ჩვენში კი დარჩეს, ჰკუთით ყველას ერთი ინდოური სჯობია). ნამეტნავად ჩემს ხონელს საბაზრო ლაყობაში მთელი ავლაბრის «მანდილოხნებიც» ვერ შეედრებიან, მაგრამ არ იქნა—ჩვენს მკითხველს ვერა მოვაწონე რა; სულ იმას მიჩივიან: რატომ ჩვენს საშინაო საქმეებზედ არაფერი იწერება თქვენს „ზეოროგოსში“ და ბისმარკ-შლადსტონების სახელების კითხვით ლამის ენის წვერები დავიმტკვრიოთო. ნეტავი ერთი შემატყობინა რა არის ეს საშინაო საქმე? ამ ჩემს მოღვაწეებს, ჰკუთ თხელებს, ტუტუტებს რა საქმე უნდა გვექონდეს! მთელი ჩვენი სიცოცხლე ჰამა-სამაში და ძილში გადის; დანარჩენ დროს ვანდომებთ ჰოროაბას და ბანქოს. აღარაფერი ჩვენ არ გვეხალისება. იქნება კი სადმე იყოს ი რალაც ოხერი შინაური საქმეა, მაგრამ იმას გამოძებნა უნდა, შესწავლა უნდა, და მე ამისათვის არც მომზადება მაქვს და არც დრო. ჩემი პაპულეები ხომ მთლად წყალ-წალბულნი არიან: ამათი ჰკუთიდან ჯოჯოხა და ხელიკების მეტი არაფერი გამოვა; დეე, ეყარნენ, კრიჰონ და ლეჰონ სხვა-და-სხვა გაზეთები! ჰველაზედ ჰკუთინი არსება, ჩემის ფიქრით, ჰვეყანაზედ ტილია. შუტკარივით სულელი კი არ არის, რომელიც მთელი დღე დაუდევრად იბრძვის საზრდოსთვის. ის აზის ადამიანის სხეულს და მზა სისხლსა სწოვს.

მაგრამ დასწყევლოს და შეაჩვენოს ჩემმა ბოდვის წმინდა ბიორგიმ ერთი ყოველად წყეული ვაჰ-ბატონი, რომელიც მოსვენებას აღარ მაძლევს! ჰჯერ ერთი მყვანდა გადაკიდებული, რომელსაც პირ-და-პირი ბრძოლით ვერაფერი დავაკლევ, მაგრამ ისეთი ცილები დავწამე, ისე გადავკიდევ ყველანი, იმდენი ჰუჩის მაწანწალა ბიჰები მიუსიე, რომ ძლიეს გავაძიე. მეგონა-ღმერთმა მიშველა და ეხლა კი მოვისვენე მეთქი და ეს წყეული საილდამაც მიწის მგელივით გამომივარდა. ღიად, Carthago delenda est!

ნაწარმო

ერთი ძველი თავადიშვილი, რომელიც დიდი ხანია ქალაქში არა ყოფილიყო, როგორც იყო ჩამოვიდა თბილისში, გავიდა ბულვარზედ და ხალხს ათვარიელებდა. თან ახლდა ერთი ქალაქელი ნაცნობი. ზამოიარა ჯერ ერთმა ხმელ-ხმელმა მალაღმა ყმაწვილმა, რომელიც თვალებს იმ ნაირად აცეცებდა, რომ თავადიშვილმა უნებურად ჯიბეს ხელი იტაცა.

— მე ვინ არის, რომ ესე წარა-მარად დასწო-ყუნობსო?—ჰკითხა თავადიშვილმა თანამსტეხელს. — ეგ ახალი მწერალიაო—ხონელიო. მაგან დიდი სახელი გაითქვა მით, რომ ღ, სოსლანს გაუშეკლავდაო... პატარა ხანს გამოიარა ერთმა შავ-შავმა, კისერა ახალგაზრდამ.—მე ვილა არისო? იკითხა თავადმა.—მრკვეველი ვახლავთო!—შასუხა მხლებელმა. რომელ ფეტვს არკვევსო?—შეტვს კი არა, შე დალოცვილო, ყოველ დღე გაზეთებში სხვის აზრებს არკვევსო, ნაკმაზს „ივერიში“ ჰყრის და თავ ნარკვევს გაზეთებშივე სტოვებსო. მაგანაც ამ ცოტა ხანში სახელი მით გაითქვა, რომ ღავით სოსლანი ლიტერატურულ ჰუბლობაში დაიჭირაო... ღავით სოსლანი რომ არა ყოფილიყო, მაშინ ეგენი რითი გაითქვამდენ სახელსო? იკითხა თავადმა.—არაფრით,—და ისე უსახლოდ დაიხოცებოდენ, როგორც უსახლოდ დარჩებოდა გეროტრატი, ბერძნებს, რომ ის ერთი შესანიშნავი ტაძარი არ აგეშენებინათო, უსახუხა მხლებელმა. მათ მოჰყვა ერთი თავ ჩაძვრენილი, კუნძის მსგავსი, ჰერა ყმაწვილი. სიკოლამ (ასე ერქვა ჩვენ თავადიშვილს) განციფრებით პირჯვარი გადიწერა და უთხრა: ე რალა ჩვენის ცოდვის კითხვააო?—ცოდვის კითხვა კი არა, ეგაც მწერალია, „ივერიის“ ერთი ბურჯთავანიო, მიუგო მანვე. სიკოლამ მწარედ ჩაიციხა და თავი გადაიქნიე-გადმოიქნია; ამის შემდეგ, მათ წინ გაისრიალეს ორმა ყმაწვილმა. შეხედულობით ბაზაზის, ანუ შუაბაზრელი მესაათის შევირდებსა ჰგვანდენ. ძველმა თავადმა თვალი გააყოლა და თავის მხლებელს უთხრა: ეგენი უთუოთ ისინი იქნებიან,—ერთ სოფელელ თავადიშვილს რომ ჩააცივდენ ფეხზედ ექვსი თითი გაქვსო და ჩემები დააძრეს?... რას ბძანებთ, თქვე დალოცვილო? ზაკვირვებით უსახუხა მხლებელმა, ეგენიც „ივერიის“ მწერლები არიანო!... სიკოლა სკამიდან წამოვარდა, გადიფურთხა და მხლებელს მიუბრუნდა:

„პრასა გაძვირებულია,
ძონდარი სულ გამხმარა;
მწერლები კი ამ ოხერში
ოროდ გროშად გამხდარა“!

შ ე ლ ე ტ ო ნ ი

ჩემი აღსარება

ღიდება შენ ძლიერებასა ღმერთო! მე რომ ჩემს

თავს ვაკვირდები—რა ვიყავი, ანუ სწორედ ესთქვათ, რა ვარ და როგორ მივაჩნივარ ამ ტუტუტებს, ამის შემდეგ მე აღარაფერი გამიკვირდება ქვეყანაზედ. თითქმის ისიც აღარ გამიკვირდება, რომ ვეყანა ძროხა რომელიმე გაზეთის რედაქტორად შეიქმნეს და კოჟია კამეჩი საკვირაო მეფელტონედ ჰყვანდეს. პატარაობისას, ღმერთმა ხომ იცის, მე არაფერი ნიჭი არ გამომიჩენია იმის მეტი, რომ ყველა ცხოველს ჩხავილს, კნავილს, ყეფას, ღმუილს და სხვ. ვაჯავრებდი. მრთხელ ძუთაისილამ ერთი ჩვენებური უბილეთო ბიჭი ჩამოიყვანეს ჩვენს სოფელში და თან ჩამოჰყვა ერთი „დესეტნიკი“. მე რო მნახა, შებრალებით თავი გაიქნია და სთქვა: «აფსუს რომ ეს ყმაწვილი ესრე უნდა გაფუჭდესო! მს რომ აღაგას მიიყვანოთ, იმისთანა «დესეტნიკი» გამოვა, რომ მეც კი დამეფჯობინებაო... მს ჩემმა შობლებმა გაიგონეს და მალე სკოლაში მიმბარეს. იქ ცოტას ვსწავლობდი და ბევრს ვლაზლანდარობდი. მე სკოლიდამ არაფერი გამოვიტანე და მალე ქვა მივაგდე. შინ მოიფიქრებდა, მაგრამ ხომ მოგეხსენებათ რუსთაველის სიტყვები: „სადაურსა სად წაიყვანო“... აყევი ფენის ხმას და წავედი პეტრეს ქალაქში. ძაი დაგემართოსთ კაი ფუნთუშა „ბორჩინები“ და „კუნარკები“ იქა ყოფილა... სიკვდილივით მეჯავრებოდა და არც შემინდენია „რალაც მეცნიერების ტაძრებს ეძახიან. «სტრეკაზა», „შუტი“, „ბუდილნიკი“ და ამისთანა სამასხარო გაზეთები კი ბევრი ვიკითხე. ზოგიერთ ნომრებს მთლად ვინახავდი, თუ არა და მოსაწონ ალაგებს ამოვსჭრიდი ხოლმე. სქელ ყურნალებში მარტო შჩედრინსა ვკითხულობდი და ვზებობობდი. ამისთანა საზრდოთი ეკვებე ჩემი წყალ-წყალა ტვინი. სახლიდამ კი წერილი წერილზედ მომდიოდა. «შვილო, გენაცვალოს, დედა, ყოველ კვირა მწერდა დედაჩემი, თუ შენს ნახვას დაგვანატრულე, ერთი შენი პორტრეტი მაინც გამომიგზავნე,—გნახო დესეტნიკის ტანისამოსში როგორა ჰშენიო»... მეტი გზა აღარ იყო, ხუთის წლის წანწალის შემდეგ, შევკარი ხუთი ჩემოდანი შჩედრინისა და «სტრეკოზიდამ» ამოჭრილი ფურცლებით სავსე და გამოვემართე ჩემს სამშობლო ბანძასკენ. დედამ რომ დამინახა, ერთი დაიკვილა: «შვილო, მე შენ სეკლატრად მოგელოდი და შენ დესეტნიკობაც არ მიგილიაო... და გული შეუწუხდა დეჯექ მამისეულს დანგრეულს ფაცხაში და დაფიქრდი: არაფერი საქმისთვის მე მომზადებული არა ვარ და რას უნდა მოვკილო ხელი მეთქი? შეცრივ ერთმა ბენიერმა აზრმა გამიელა თავში. „მერიკა“!.. წამოვიყვირე არქიმედით და ვეცე ჩემს მასხრობით სავსე ჩე-

მოდნებს. დავიწყე წინ შჩედრინის სტატიები, სტრეკოზისა და შუტის ფურცლები, მოვიკლე კალამს ხელი და აქა-იქიდამ ამოგლეჯილი მასხრობა და ერთი სრული სისულელე გამოვაცხე, ჩავედ პაკეტში გამოუგზავნე თბილ ქალაქში გაზ. «აბლა-უბდას» რედაქტორს. იმას სიამოვნებით დაებეჭდა, და მოეწერა: „ბიჭო, მე შენისთანა პამპულებს სახთლით ვეცებდი და, შე ყურუშსალო, სად ჰყოფილხარ მიმალულო. თანაც სამი და ათი შაური პრაგონი გამოგზავნა. მს მართალია არ გეყოფაო, მწერდა ჩემი პატრონი, მაგრამ შენ მოხერხებული ბიჭი იქნები კოჭებში გატყობო,—კონდუქტორს მანეთ ნახევარი უშუშე ხელუკულმა და... რომ იტყვიან, «ზაიცად» გამოჰყეო. აგკრიფე ჩემი ჩემოდნები და თბილ ქალაქში ამოვყავი თავი. მივეყვი ხელი, მთელი წელიწად ნახევარი ვიტაკიმასხრე, მაგრამ მაინც ჩემ ჩემოდნებში მასხრობა არ გამოლევულა. მერე შემოვიდა ვილაც ჩინოენიკი, დაგვიბრაგუნა ფენები,—გეყოთ, თქვე ყურუშსალებო, მაგდენი ჯამბაზობაო, წამოგვისევა ცოცხი და ქუჩაზედ გვიძახა. მეხეტებოდი გულ დაწყვეტილი და ზედაც „მეორგოსი“ გაიხსნა. მერ ვებდავდი მისვლას, მაგრამ აქეთ-იქიდამ მითხრეს: ბიჭო, მიდი ჩქარა, „მეორგოსის“ პატრონს შენისთანები უნდა, თორემ ჰვიანსა და ნიჭიერ კაცს ისე არ მიიკარებს, როგორც გონჯ პატარძალს წინ დახედული მშობლები ლამაზ ქალს არ მიიკარებნო. მარ ეხლა, თქვენი მონა-მორჩილი „მეორგოსის“ მასხარა და თუ ჩემს ჩემოდნებს ზეცით, ან ქვესკნელით რაიმე უბედურება არ მოველინა, მალე გაგიცრუებთ თარხანის სახელს. პატარა მოხერხება ჰქონდეს კაცს, თორემ ისრე არსად გავა ოინბაზობა, როგორც ჩვენში. თქვენი შეუბრალებელი მოვკდე, დილით სალამომდე ხეზედ მიმბან და სულ კოჭებში მცემონ, ჩემი თავი საქაჯავში ჩააგდონ და გაქაჯონ, თუ ამ ოხრიდამ ერთი ცხოველი, კაცური აზრი გამოწურონ, მაგრამ ჰხედავთ რა ამბებში ვარ!? ეჰ,

„თილო წუთის სოფელო,
ძაცს აქნევენებ რასაო!..

სწორეთ, რომ მართალია.

ილ. პანსკელი.

!!ნახე ბიჭი!!

მყეფარი ძაღლის ყოლა სჯობია, მყეფარი კაცის ყოლასა: ამიტომ რომ პირველი სიკვდილამდე გიერთ-

გულეებს, მეორე კი იმისკენ გადავა, ვინც მანეთს მოუმატებს. *)

(ილია ჭავჭავაძე)

„მაი სოფელო რაშიგან ხარ, რას გვაბრუნებ რა ზნე გჭირსა? ქოვლიმც შენგნით მონდობილი, ნიადამცა ჩემებრ სტირსა!“

(ანდ. ღუფაძე)

ნასიდე გრამატიკოსობს,—
ზოგებაშილი არ უთმობს;
ჩემ მაგიერი პასუხი
მორივეს ღმერთმა მიაგოს!

(დაბრუნებული ბრუნვა)

რედაქტორი და გამომცემელი
დავით სოსლანი.

ქართულ გაზეთის რედაქციაში

(სიზმარი)

სწორედ კაი გუნებაზედ იყენენ ხონელი, პლექსანდრიძე, ახვალაძე, მუნია, ბოჭაძე, დეკულოვი-შვილი და სხვა «ატესტანო» დიაკნები და ცხენის-რკინის გზის ნაკონდუქტორლები, დღევანდელი ახალი ბებუთოვის ქუჩის კუთხის კოლოფნი. იცინოდენ, ხტოდენ და ლაზღანდარობდენ, როდესაც შეშინებული ბიჭი შემოვარდა და კარებიდან შემოსძახა: ბატონი, ბატონი მობრძანდებო!—და ისევე სწრაფად გავარდა. მართაზად ეცნენ თავ-თავიანთ სტოლებს, პაპიროსები გააქრეს, თავებზედ ხელი გადასვეს, ზოგმა კალამს მოაგლო ხელი, ზოგმა გაზეთს და კრინტი ჩაწყვიტეს. აი კარებიც გავლო და მიძიმეს ნაბიჯით შემობრძანდა თვით კნიაზიც. ქველანი ერთაზად ზეზე წამოცვიდენ, სპარსულად ორივე ხელები გულზედ მიიწყეს და სქელი შუბლები სტოლებს დახეთქეს. კნიაზი სავარძელში ჩაჯდა, ერთი ამოიხენება, გადაავლო თვალი (ამ თვალის გადავლებზედ საბრალო „ლიტრიანებმა“ სუნთქვა კი შესწყვიტეს) და

*) ეჭვს გარეშე უნდა იყოს, რომ „კნიაზ ილიას“ აქ ბ. ხონელი უნდა ჰყვანდეს სახეში.
შენიშვნა ასოთ-ამყოფისა.

დაიძახა: ნაკვეთ-უხუცესო, დღეს ნაკვეთი რაღაა? წამოხტა ზეზედ ბ. ბოჭაძე ქალღმერთ ხელში, წარსდგა თრთოლვით მრისხანე ბატონის წინაშე, და ნაძალადევი მხიარულობით მოახსენა: ბატონის ოჯახი ზღვა გახლავთ აუარებელი, ყველაფერი მრავალი გახლავთ ღეთის მოწყალებმა!.. ბატონს სიამის ელვარებამ გადაჰკრა სახეზედ და ღმერთს უთხრა: ეგრე, ჩემო ლაზარე, ეგრე! ღმერთმა მუდამ ბატონის ერთგულებაში გამყოფოს და სამაგიეროდ ნუ მოგიშალოს მისი წყალობა!.. მაინც რა გაქვს?—ღღევანდელმა ფოსტამ, თავს შემოგვევლები, არაფერი მოგვიტანა და მე ჩემად მოვიგონე, უთხრა ნაკვეთ-უხუცესმა დაღრეჯით.—აბა წამიკითხე, უბრძანა ბატონმა. გოჭაძემ რამდენიმე ჩახველებით ხმა ამოიწმინდა და წაიკითხა: ერთ სოფელელ კაცს ორი ქათამი ჩამოეყენა მბილისში გასასყიდად, მოდიოდა ერთ ქუჩაზედა და ყვიროდა: ქათმები, ქათმებიო! საიღამ-ღამ გამოვარდა ერთი კინტო და დაუძახა სოფელელს: ეი, ჩოჩრების მამაე!—აქ მოიყვანე ეგ ჩოჩრები მე ვიყიდოვო... მაშ ჩემ შვილს გაუმარჯოსო, უპასუხა სიტყვა მოსწრებულმა გლეხმა...

პატარას ხანს სიხუმე ჩამოვარდა.—მერე ეგ რა ნაკვეთია? სთქვა უკმაყოფილოდ ბატონმა, ნაკვეთი კი არა—სისულელეა!..

—ღიან მეც ეგრე ვფიქრობდი, ბატონო! დასთანხმდა ნაკვეთ უხუცესი, მერე გამოართვა ბატონმა, რამდენჯერმე გადაკითხა და უთხრა: უკაცრავად, ჩემო ლაზარე, მე უეცრად ვერ მივხვდი; აქ დიადი და ღრმა სიმანვილეა ჩამარხული!.. ღიან, ბატონო, მეც ეგრე ვფიქრობდი...—შენ, დამაკვირდი და ნაკვეთ უხუცესო! შენ რაღას დამაკვირვებ, ანუ რას დაგვირკვევ?—მიუბრუნდა კნიაზი მეორეს. წამოდგა პლექსანდრიძე, წარსდგა მის წინაშე, სალამი მისცა, ატირდა და მოახსენა:

მიწამცა 'მენი და მტვერი
სალამსა გიძღვნი მე 'მტერი!..

—ჰო, აბა სთქვი!—ზაუმეორა ბატონმა.—
«დამაკვირდის» შესახებ დღეს დიდი ნაკლებულობა გახლავთ, მაგრამ მაინც შევადგინეთ მე და ახვალაძე. ზოგი მე მქონდა ბებია ჩემისა... ზოგი მაგასა ჰქონია გაგონილი აქა-იქა, დავსწერეთ და რიგინი «დამაკვირდი» გამოვიდა...—ძრიელ კარგი, მაგრამ მაკრინე და სალომე კი არ მოაწეროთ. ზოგს ბოასტი მოაწერეთ, ზოგს ჰვინე და ამათი სახელით ყველა სისულელეს ფასი დაეღება. ხომ იცით ჩვენი ხალხი უმეცარიო!..—მეც ეგრე ვაპირობდი, ბატონო!

ნო.—ლაუკრა მდაბლა თავი «დამაკვირდთ»: უხუცესმა და გაბრუნდა.—შენა, ჩემო ფალანგო, მიუბრუნდა მესამეს, «წყალ წასაღები» რა გაქვს დღეს? წამოვარდა ერთი ქურციკივით მალა მხტომელი იმერელი, თოხარივით მივიდა, სამჯერ მის წინ ზედ ქოჩორზედ დაერქო და მხიარულად უთხრა: ბატონო, ჭირი მოგვამე და მტლედ დავედე! ოვეზი და ხიზილალა მითხარ, რომ ამ ოხერმა რკინის გზამ სულ სხვაგან გაზიდა და დაგვიძვირა, თვარა წუმპისა და უწმინდურების მეტი რა არის ობილის ქალაქში. ბუშინ გავექანე დაბახანისკენ, მაგრა გაუწყრა ამ თქვენ მტკვარს ჩემი ხონი და ჩემი ბანძა: რაძღა მოდიდებულა და რაც დაბახანაში სიმყრალე და წლუმპე მეგულეობდა, მთლად თან წაუღლიკავს!.. მე ასდევ ვფიქრავ, რომ აქანეც ღვეით სოსლანის მტრობა უნდა იყოს; იმას მოუდიდებია მტკვარი და უწმინდურება თან წაუღლებიება, მაგრამ არ მოგვეცეს მარცხი, ამითი იმან ვერა გააწყოს-რა. ამოვეყ იქილამ თათრის მეიდანს, აელაბრის ძირობას და რიყვზედ არც დამჭირდა ჩასვლა, ეს ჩემი ქოთანის ისდევ პირამდე ავაპინილევ «წყალ წასაღებით». აქ მიტრიალდებო, სტოლის ქვეშიდამ პირ მოკრულს ქოთანს გამოიღებს და უჩვენებს. გნებავთ—მოვხსნი, მარა ამ დაწყველილ ქუჩაზედ სულ სხვა კაცები დგანან, ვაი თუ ამ სუნისთვის ნაობახში მატუცინონ თავი?.. მჯერა, მჯერა, ჩემო ივანიკა, რომ მაგისთანებში შენ კაცი ვერ გაჯობებს, უთხრა ბატონმა, რა საჭიროა აქ პირის მოხსნა!—პირდაპირ სტამბაში გაგზავნე... წყალ წასაღებთ უხუცესი გატრიალდებო და თავის ალაგს დაჯდებო. ამ დროს დატაკი იხრილოებს, ახდებო, იქილამ გრძელი რქებიანი ტარტაროზი ამოძვრებო და ერთს საშინელს, გულის მკვლელ ხარხარს მოჰყვება: ხა, ხა, ხა! ხი, ხი, ხი!—ღა ცალი ხელით კედელზედ ანიშნებს. შველანი იქით მიტრიალდებიან და შიშით თითქოს გაქვევდებიან. ძედელზედ უხილავი ხელი სწერს: «ჩვენო დიდებულო და ზრდილობიანო პოეტო! ჯერ ხომ ის ხელცახოცი არცკი გაგიჭუჭყიანებია, რომელიც ხელში გეჭირა, როდესაც ვრცელს მოძღვრებას სწერდი ლიტერატურულ ზრდილობიანობაზედ და კაცის პიროვნების შეუხებლობაზედ, — და ხელცახოცზედ უწინ „ბუროჯისტანი“ გააჭუჭყიანე?.. მოლა-ბაშირი სწერდა თავის ოიერანელ მეგობარს ჰამზას: «საინტერესოა აქაური ლიტერატურული ბოძოლის ნახვა; ბერიკა-გმირები გაცხარებული ილანძლებიან,

ძველი ლიტერატორები კი დინჯად ვაძღვრებდნენ ქალაქს დაგობენ მოძღვრებას ლიტერატურულ ზრდილობაზედ.. ნეტავი ის ფილიდი მოლა ეხლა რაღას მისწერს თავის ჰამზას!.. ჰამზობდი—არავის სჯეროდა, რომ «ივერიაში» ივერიელი არავინ ურვეია მეთქი და, აჰა, ნახეთ ეხლა და დასტკბითა!.. უხილავი ხელი კედლიდამ განქრა. ტარტაროზმა ერთი კიდევ საზარლად გადაინარხარა და ქვესქნელში ჩაილუპა.

დავით სოსლანი.

გამოცანები

(წემო იმერეთში შეკრებილი სოსიკლასგან)

1

საჯერდა მოფრინაკდა
 სლამოს ბინდისას;
 ვაკრჯუნს მოიქნედა
 ტრმოკესა—შინდისას.

2

ღმერთმა ჰმანა და კაცმა სთქვა:
 დეეს შეკადვთ უნაკერი—
 არცა უნდა თივა-ქერი,
 არცა ღაგამ-უნაკერი.

3

არ მიცანა-ცანა-ცანა,
 თსა მიდის ფიცარ-ფიცარა.
 —სად მივალ, შე მოკაკულა?
 —შე მივალ გამართულთანა.

4

ერთი რამ სულიერია,
 უმიწოთ განსდებისა;
 მოსუნა, მოთესვა, მონერგვა—
 არც ერთი მოუნდებისა.

რედაქტორი და გამომცემელი ვ. აბაშიძე.

Типография Меликова. სტამ. მელიქიშვილისა.